

НЕСКОРОЧЕНЕ ВИДАННЯ
ПЕРЕДМОВА ВІРДЖИНІ ГАЙНЛАЙН

Роберт Гайнлайн — володар престижних премій «Г'юго» та «Неб'юла». Його, Артура Кларка й Айзека Азімова називають великою трійкою письменників-фантастів. «Чужинець на чужій землі» — один з найвідоміших і найбільш суперечливих романів Гайнлайна. Твір, який автор писав близько десяти років, став найправдивішою і найреалістичнішою фантастикою, культовою книжкою 1960-х років, а також одним з небагатьох фантастичних романів, внесених Бібліотекою Конгресу США до списку книжок, що сформували Америку. Історія «космічного Мауглі» й досі змушує читача по-новому, з відстані іншої планети поглянути на Землю й людей, які її населяють.

Хлопчик Майк, народжений під час першої земної експедиції на Марс, залишився єдиною людиною на чужій планеті і виріс, не маючи найменшого уявлення про життя на рідній Землі. Вихований марсіанами, що не мають статі й живуть, цілком підкоряючись законам виживання роду, керованого духами померлих старійшин, він повернувся на блакитну планету через двадцять довгих років — найбагатшою і найвпливовішою людиною. Він став для влади найнебезпечнішим.

За допомогою друзів Майк тікає із закритої лікарні, аби в маєтку генія-сибарита дізнатися, що таке кохання і яку владу можуть дати гроші, — і бути шокованим людською мораллю й філософією. Проте у спадок з Марсу він привіз не тільки багатство і власну релігію, а й надзвичайні здібності, які зроблять його месією на недобрій рідній планеті...

www.bookclub.ua

ISBN 978-617-12-1519-1

9 786171 215191

Роберт
Гайнлайн

ЧУЖИНЕЦЬ
НА ЧУЖІЙ ЗЕМЛІ

Роберт Гайнлайн

ЧУЖИНЕЦЬ НА ЧУЖІЙ ЗЕМЛІ

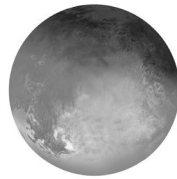

Нескорочене видання

Передмова Вірджинії Гайнлайн

Robert Heinlein

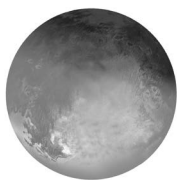
Stranger in a Strange Land

a novel

Роберт Гайнлайн

Чужинець на чужій землі

роман

ХАРКІВ **КЛУБ**
2016 СІМЕЙНОГО
ДОЗВІЛЛЯ

УДК 821.111(73)

ББК 84(7Спо)

Г14

Жодну з частин цього видання
не можна копіювати або відтворювати в будь-якій формі
без письмового дозволу видавництва

Перекладено за виданням:
Heinlein R. A. *Stranger in a Strange Land : A Novel* /
Robert A. Heinlein. — London :
Hodder & Stoughton, 2007. — 655 p.

Переклад з англійської *Ганни Литвиненко*

На обкладинці використано ілюстрацію *The Sentinel*

Гайнлайн Р.

Г14 Чужинець на чужій землі : роман / Роберт Гайнлайн ; пер.
з англ. Г. Литвиненко. — Харків : Книжковий Клуб «Клуб
Сімейного Дозвілля», 2016. — 720 с.

ISBN 978-617-12-0090-6 (укр.)

ISBN 978-5-699-70900-7 (рос.)

Історія «космічного Мауглі», вихованого в культурі, настільки далекій від
земної, що наша філософія, мораль і релігія здаються абсурдними. Як зустрі-
не Земля нового месію, який повернеться з Марса найбагатшою людиною,
ще й наділеною здібностями до телекінезу? Закрита лікарня, добровільне
ув'язнення в маєтку філософа, патрульованому військовими, мандрівний
цирк... Два світи зустрінуться, щоб неодноразово викликати сміх у читача.
Проте Майк знає: сміх у землян — це ознака болю...

УДК 821.111(73)

ББК 84(7Спо)

ISBN 978-617-12-1519-1 (укр.)

ISBN 978-0-340-93834-8 (англ.)

© Robert A. Heinlein, 1961
Renewed 1989 by Virginia Heinlein
© Virginia Heinlein, 1991
© Неміро Ltd, видання українською
мовою, 2016
© Книжковий Клуб «Клуб Сімейно-
го Дозвілля», переклад та художнє
оформлення, 2016

Роберт Енсон Гайнлайн (1907—1988) — один із найвидатніших та найбільш шанованих авторів наукової фантастики ХХ століття. Він був і залишається єдиним письменником, який отримав чотири премії Г'юго.

Ця книга є оригінальною, найбільш повною і позбавленою скорочень версією класичного твору наукової фантастики з передмовою дружини письменника, Вірджинії Гайнлайн.

Кохання — це той стан, коли щастя іншої людини
є невід'ємною частиною твого власного.

Роберту Корногу, Фредеріку Брауну, Філіпу Хосе Фармера

Усі люди, боги й планети в цій історії вигадані.
Будь-які збіги імен — випадкові.

Р. Е. Г.

Передмова

Якщо вам здається, що ця книга товстіша і містить більше слів, ніж перше друковане видання «Чужинця на чужій землі», то ваші спостереження правильні. Це оригінальне видання, саме таке, яким Роберт Гайнлайн від самого початку його задував і виклав на папері.

Попереднє видання вміщувало трохи більше від 160 000 слів — тоді як у цьому їх близько 220 000. Зазвичай у рукописах Роберта на одному аркуші було від 250 до 300 слів, залежно від кількості діалогів на сторінці.

Отже, якщо взяти за середнє число 275 слів у рукописі, написаному на 800 сторінках, то у підсумку отримуємо 200 000 слів чи, можливо, трішки більше.

Ця книжка відрізняється від тієї, яку продавали широкому загалу та публіці, що читала наукову фантастику в момент виходу книги, 1961 року, — тому що редактори вимагали від письменника скоротити та викинути кілька сцен, які в той час могли бути неприйнятними для смаків суспільства.

У виданні «Приголомшлива наукова фантастика» у листопаді 1948 року був оприлюднений лист редактору, де читачі пропонували заголовки для наступного річного випуску. Серед них було й оповідання Роберта Е. Гайнлайна «Безодня».

Під час тривалої розмови редактор Джон В. Кемпбел, Джей Ер та Роберт вирішили, що у них іще достатньо часу, щоб написати усі історії, яким прихильники дали назви, і, отже, журнал вийде вчасно — у листопаді 1949 року. Роберт пообіцяв надіслати коротке оповідання, яке б пасувало назві.

Більшість інших авторів також погодилися на такий трюк. Цей випуск відомий як «Подорож у часі».

Тоді у Роберта виникли труднощі з тим, щоб знайти історію, якій би можна було дати таку назву. Тож ми влаштували «мозковий штурм». Серед інших неймовірних ідей я запропонувала історію про людське немовля, виховане інопланетянами. За словами Роберта, ця ідея була завеликою для короткого оповідання, проте записав її. Тієї ночі він пішов у свій кабінет, де написав кілька довгих нотаток — і відклав їх. Для заголовку «Бездня» він створив зовсім іншу історію.

Роберт працював над нотатками кілька років, впродовж яких почав писати те, що мало стати «Чужинцем на чужій землі». Та чомусь ця історія не трималась купи, і він відклав її. Роберт повертався до рукопису кілька разів, але не закінчував його аж до 1960 року. Саме цю версію ви й тримаєте в руках.

У 1960-ті роки видавці боялися публікувати «Чужинця на чужій землі» — ця книга надто відрізнялась від загальноприйнятих норм. Отже, щоб зменшити можливі втрати, Роберта попросили скоротити рукопис до 150 000 слів, вирізавши при цьому близько 70 000. Йому запропонували внести й інші зміни, і лише після цього редактор ризикнув і видав книгу.

Вилучити майже четверту частину завершеної книги було неможливим завданням. Але через кілька місяців Роберт виконав його. Остаточна кількість слів сягала 160 087. Роберт був переконаний, що неможливо викинути щось іще, тож книгу прийняли в такому обсязі.

У такому вигляді її й видавали протягом 28 років.

У 1976 році Конгрес затвердив новий закон про авторське право, у якому, зокрема, зазначалося, що в разі смерті автора вдова чи вдівець поновлює авторське право, а всі попередні контракти скасовуються. Роберт помер у 1988-му, і наступного року авторські права на «Чужинця на чужій землі» було відновлено.

На відміну від багатьох інших авторів Роберт зберігав копію оригінального машинописного тексту як призначеного для друку у свого архівіста Санти Круз, серед документів бібліотеки Каліфорнійського університету. Я попросила копію того рукопису і порівняла її з виданою версією. І дійшла висновку, що скорочення цієї книги було помилкою.

Тоді я відправила копію рукопису Елеонорі Вуд, агенту Роберта. Елеонора також порівняла дві версії та погодилася з моїм рішенням. Тож, домовившись із видавцем, вона показала їм копію нової старої версії.

Ніхто не пам'ятав того, що цю книгу так радикально скоротили: через стільки років усі редактори та керівники у видавництві змінилися. Тож ця версія стала для них цілковитою несподіванкою, і вони вирішили видати оригінальну версію, погодившись із тим, що вона краща за скорочений варіант.

Зараз ви тримаєте у руках оригінальну версію «Чужинця на чужій землі», написану Робертом Енсоном Гайнлайном.

Імена головних персонажів дуже важливі для сюжету. Їх дуже ретельно добирали: Джубал означає «Батько Всього», Майкл символізує «Хто схожий на Бога?». Залишаю читачеві з'ясувати, що ж означають інші імена.

*Вірджинія Гайнлайн
Кармел, Каліфорнія*

Частина 1

ЙОГО ЗАПЛЯМОВАНЕ ПОХОДЖЕННЯ

Розділ 1

Колись давно, коли світ був ще молодим, жив собі марсіанин на ім'я Сміт. Валентин Майкл Сміт був реальним — не менше від податків, — а проте єдиним представником своєї раси.

Екіпаж для першої людської експедиції з Терри на Марс добрався надзвичайно ретельно — з огляду на теорію щодо того, що найбільшою небезпекою для людини у космосі є вона сама. У ті часи, лише через вісім терранських років після заснування людьми першої колонії на Місяці, будь-яка подорож обов'язково здійснювалася через виснажливий вільний політ, подвійні дотичні напівеліпси — від Терри до Марса, двісті п'ятдесят вісім днів туди, стільки ж назад; додайте ще чотириста п'ятдесят п'ять днів очікування на Марсі, поки планети повільно займуть взаємне положення, яке утворить подвійну дотичну орбіту, — на все вкупі майже три земні роки. Окрім того, що політ був тривалим та виснажливим, це було ще й дуже ризиковано. Лише дозавправившись на космічній станції, а потім майже повернувшись в атмосферу Землі, «Посланниця», ця летюча труна, могла здійснити переліт. Діставшись Марса, вона мала можливість повернутися — за умови, якщо не розіб'ється під час посадки; якщо на Марсі знайдуть воду, щоб заповнити баки із

реакційною масою та хоч яку-небудь їжу; якщо не станеться чогось іще з тисячі можливих варіантів.

Але фізичну небезпеку вважали менш важливою від психологічного стресу. Восьмеро людей, майже на три терранські роки зібрані до купи, мов мавпи, повинні були вміти знаходити спільну мову значно краще, ніж зазвичай. З огляду на вже набутий досвід виключно чоловічий склад команди так і не схвалили — як нездоровий та соціально нестабільний. Дійшли висновку, що команда з чотирьох подружніх пар стане оптимальним варіантом — якщо вдасться знайти необхідних спеціалістів у такому поєднанні.

Головний підрядник, Единбурзький університет, уклав субугоду на добір команди з Інститутом соціальних досліджень. Після відсіювання добровольців, які не підходили за віком, станом здоров'я, інтелектом, підготовкою чи характером, Інститут все ще мав дев'ять тисяч кандидатів зі здоровим тілом та розумом, які володіли хоча б однією з необхідних спеціальних навичок. Очікувалося, що Інститут відзвітує про кілька прийнятних команд із чотирьох пар.

Але не знайшлося жодної. Основними необхідними професіями були: астронавт, лікар, кухар, машиніст, капітан корабля, спеціаліст із семантики, хімічний інженер, інженер з електроніки, фізик, геолог, біохімік, біолог, атомний інженер, фотограф, гідропоніст, ракетний інженер. Кожен зі членів команди мав володіти більше ніж одним вмінням, або мати змогу опанувати додаткові навички у вказаний термін. Існували сотні можливих комбінацій з восьми осіб з такими вміннями; знайшли й три варіанти із чотирьох пар, які їх теж мали, до того ж вони були здоровими та освіченими. Проте у всіх трьох випадках спеціалісти з групової динаміки, які оцінювали темпераменти на сумісність, з жахом хапалися за голову.

Головний підрядник висловив пропозицію знизити показник якості сумісності; Інститут холодно запропонував повернути символічну винагороду в один долар. Тим часом програміст, чиє ім'я не записали, за допомогою машин

полювала на команди з трьох пар. Вона знайшла кілька десятків сумісних комбінацій, кожна з яких визначалась своїм набором характеристик, необхідних, щоб доповнити команду. Тим часом машини перевіряли інформацію, що змінилась через смерть, відмову, появу нових добровольців і так далі.

Капітан Майкл Brent, магістр природничих наук, командор з визначення та виявлення в запасі, пілот (із необмеженою ліцензією) та у свої тридцять — ветеран польотів на Місяць, напевно мав в Інституті свою людину, яка шукала для нього самотніх жінок-добровольців, що могли б (разом з ним) доповнити команду. А потім поєднала його ім'я зі знайденими, щоб за допомогою машин перевірити, чи будуть такі комбінації прийнятними. Це могло б пояснити його переліт до Австралії та пропозицію руки й серця доктору Вініфред Коберн — спеціалісту з семантики, старій діві з кобилячим обличчям, старшій за нього на дев'ять років. Архіви Карлсбаду зображали її з гарним почуттям гумору, але недостатньо привабливою.

Або ж Brent діяв без внутрішньої інформації; він керувався винятково притаманною йому інтуїтивною сміливістю, необхідною керівнику досліджень. У будь-якому разі вогнишки заблимали, перфокарти вискочили — і нову команду для «Посланниці» було укомплектовано:

- капітан Майкл Brent — основний пілот, астронавт, запасний кухар, запасний фотограф, ракетний інженер;
- доктор Вініфред Коберн Brent — сорок один рік, спеціаліст із семантики, медсестра-практик, офіцер у запасі, історик;
- містер Френсіс Ікс Сіні — двадцять вісім років, адміністративний офіцер, другий пілот, астронавт, астрофізик, фотограф;
- доктор Ольга Ковалик Сіні — двадцять дев'ять років, кухар, біохімік, гідропонік;
- доктор Вард Сміт — сорок п'ять років, хірург, біолог;
- доктор Мері Джейн Лайл Сміт — двадцять шість років, атомний інженер, технік з електроніки та живлення;

- містер Сергій Римський — тридцять п'ять років, інженер з електроніки, інженер-хімік, механік-практик і ремонтник, кріолог;
- місіс Елеонора Альварез Римська — тридцять два роки, геолог і селенолог, гідропоніст.

Команда мала всебічні навички, хоча дехто й отримав додаткові вміння завдяки посиленим тренуванням протягом останніх тижнів перед стартом. Важливішим було те, що члени команди виявились взаємно сумісними за характерами.

Можливо, занадто сумісними.

«Посланниця» вирушила за розкладом, без будь-яких затримок. Упродовж першої частини подорожі її щоденні звіти можна було почути по звичайному радіо. Коли вона віддалилась і сигнал став слабшим, звіти отримували і передавали вже радіо-супутники Землі. Команда здавалася здоровою та щасливою. Найгірше, з чим мав впоратися лікар Сміт, — це епідемія стрижця. Команда швидко пристосувалася до вільного падіння й не застосовувала жодних пігулок проти нудоти вже після першого тижня. Якщо в капітана Брента й виникали якісь дисциплінарні проблеми, він вирішив не доповідати про них Землі.

«Посланниця» досягла тимчасової орбіти точно всередині орбіти Фобоса й витратила два тижні на фотозйомку. Після цього капітан Brent надіслав радіограму: «Ми спробуємо приземлитися о 12:00 за Гринвічем завтра, трохи пізніше від Озера Сонця».

Більше повідомлень не було.

Розділ 2

Минула майже чверть земного століття, аж поки люди знову потрапили на Марс. Після шести років мовчання «Посланниці» безпілотний зонд «Зомбі», люб'язно профінансований Географічною спілкою та La Société Astronautique Internationale, подолав вакуум і зупинився на орбіті, звідки

повернувся після певного періоду очікування. На фотографіях, зроблених мобільним роботом, було зображено територію, непривабливу з точки зору людини. Записувальні прилади підтвердили версії про те, що атмосфера Ареана¹ затонка і, відповідно, непридатна для людей.

Але на фотографіях «Зомбі» було чітко помітно, що «канали» створені штучно. Були й інші деталі, які можна було вважати руїнами міст. Звичайно ж, людська експедиція висадилася б на поверхню Марса швидко та без затримок — якби не почалася Третя світова війна.

Але, врешті-решт, саме завдяки війні та затримці було споряджено експедицію сильнішу та безпечнішу від попередньої, на втраченій «Посланниці». «Чемпіон», корабель Федерації, укомплектований виключно чоловічою командою з вісімнадцяти досвідчених космонавтів та з ще більшою кількістю першовідкривачів на борту, здійснив переліт за допомогою Лайл Драйв лише за дев'ятнадцять днів. «Чемпіон» приземлився трохи південніше від Озера Сонця, тому що капітан ван Тромп планував знайти «Посланницю». Друга експедиція звітувала Землі щодня, але три офіційні повідомлення виявилися важливими не тільки для науковців.

Перше: «Реактивний корабель “Посланниця” виявлено. Ніхто не вижив».

Друге: «Марс незаселений».

Третє: «Поправка до повідомлення 23—105: на “Посланниці” знайдено одного живого».

Розділ 3

Капітан Віллем ван Тромп був дуже людяним та розсудливим. Він передав радіограму: «Мого пасажира не повинні, повторюю, не повинні зустрічати публічно. Забезпечте барокамеру, медичний супровід, а також озброєну охорону».

¹ Одна із рідковживаних назв Марса.

Він доручив бортовому хірургу лікарю Нельсону супроводжувати пасажирів — щоб переконатися в тому, що Валентина Майкла Сміта доправили до палати-люкс у Медичному центрі Бетесда, обережно помістили в гідравлічне ліжко та виставили морських піхотинців для охорони. Ван Тромп особисто пішов на надзвичайне засідання Вищої Ради Федерації.

У ту хвилину, коли Валентина Майкла Сміта вкладали у ліжко, Вищий Міністр науки роздратовано говорив:

— Я згодний, капітане, що ваші повноваження як військового командира в експедиції, яка, тим не менше, від початку була науковою, дають вам право віддавати накази про незвичайне медичне обслуговування, щоб захистити людину, за яку тимчасово несете відповідальність. Але я не розумію, чому зараз ви дозволяєте собі посягати на власне призначення мого відділу. Та Сміт — це ж справжній скарб для науки!

— Так, думаю, що так і є, сер.

— Тоді чому...

Міністр науки раптом замовк і повернувся до Вищого Міністра миру та військової безпеки.

— Девіде? Очевидно, що зараз це питання в моїй юрисдикції. Ти даси відповідні інструкції своїм людям? Не варто забувати, що ніхто не може змушувати таких людей, як професор Кеннеді та доктор Окадзима, — згадати лише їх двох, — чекати безкінечно. Вони цього не стерплять.

Міністр миру не відповів, але питально глянув на капітана ван Тромпа. Капітан похитав головою:

— Ні, сер.

— Чому ні? — наполягав Міністр науки. — Ви визнали, що він не хворий.

— Дайте капітану можливість пояснити, П'єре, — порадив Міністр миру.

— Отже, капітане?

— Сміт не хворий, сер, — відповів капітан ван Тромп Міністру миру, — але все ж таки йому трохи зле. Він ніколи раніше не відчував нашої сили тяжіння. Зараз він важить

у два з половиною рази більше, ніж раніше, і його м'язи цього не витримують. Він не звик до звичайного повітряного тиску на Землі. Він ні до чого не звик, і цей тиск для нього, здається, зависокий. Чорт забирай, джентльмени, я втомився як собака лише тому, що знову опинився у зоні земного тяжіння, а я народився на цій планеті.

Міністр науки зневажливо глянув на капітана.

— Якщо перевантаження від сили тяжіння — це єдине, що вас хвилює, дозвольте запевнити, любий капітане, що ми вже це продумали. За його диханням та серцебиттям уважно стежитимуть. Все-таки у нас є уява та завбачливість. Врешті-решт, я теж брав участь у польотах. Мені відоме це відчуття. Ця людина, цей Сміт повинен...

Капітан ван Тромп вирішив, що саме зараз слід вивільнити свій гнів. Він міг би виправдати своєю втомою — насправді дуже сильною втомою, — це відчуття, наче він щойно висадився на Юпітері. До того ж він був самовдоволено впевнений, що навіть найвищий член ради не дозволить собі бути занадто суворим з командиром першої успішної експедиції на Марс.

Тож він перебив Міністра освіти коротким вигуком:

— Ш-ш-ш! Ця людина Сміт... Ця «людина»! Та чи ж ви не бачите, що він не зовсім людина?

— Що?

— Сміт. Не. Людина.

— Хм? Поясніть, капітане.

— Сміт не людина. Він розумна істота, що має людські гени та походить від людей, але він не людина. Він більше марсіанин, аніж людина. До нашої появи він ніколи не бачив жодної людської істоти. Він думає як марсіанин, відчуває як марсіанин. Його виростила раса, яка не має нічого спільного з нами. Та ж у них немає статей. Сміт ніколи не бачив жінки — не бачив і дотепер, якщо мої накази виконали. Він людина за походженням, але марсіанин — за навколишнім середовищем. А зараз, коли ви хочете, щоб він збожеволів

і ви змарнували цей «скарб для науки», — кличте своїх тупоголових професорів та дозвольте їм зацькувати його. Не давайте йому можливості зміцніти та звикнути до цієї божевільної планети. Просто йдіть вперед та вичавіть його, як апельсин. Мені до цього немає діла; свою роботу я виконав!

Тишу, яка запала, спокійно порушив особисто Генеральний Секретар Дуглас:

— І гарно виконали, Капітане. Вашу пораду обдумають, і будьте певні, що ми не робитимемо нічого поспіхом. Якщо цій людині, чи людині-марсіанину, потрібно кілька днів, щоб адаптуватись, я впевнений, що наука може почекати, тож заспокойтеся, Піте. Винесімо цю частину на обговорення, джентльмени, і повернімося до інших питань. Капітан ван Тромп втомився.

— Дещо чекати не буде, — сказав Міністр публічної інформації.

— Що, Джек?

— Якщо ми найближчим часом не покажемо Людину з Марса через стереоскоп, то власноруч спровокуємо повстання, Містере Секретар.

— Хм... Джоку, ти перебільшуєш. Звичайно ж, інформація про Марс з'явиться у новинах. Уже завтра ми підготуємо капітана та його команду до церемонії нагородження; так буде краще. Капітан ван Тромп розповість про свої враження. Звичайно, після того як виспитесь, капітане.

Міністр похитав головою.

— Щось не так, Джоку?

— Люди очікували, що експедиція привезе щонайменше одного живого марсіанина, щоб вони змогли подивитись на нього. А оскільки цього не сталося, нам потрібен Сміт. Дуже потрібен.

— Живі марсіани? — Генеральний Секретар Дуглас повернувся до капітана ван Тромпа. — У вас же є відео з марсіанами, чи не так?

— Тисячі футів плівки.

— Ось і відповідь на твоє питання, Джоку. Коли скінчиться прямий ефір, запустить відео з марсіанами. Людям сподобається. А зараз, капітане, дещо щодо дипломатичного імунітету: ви стверджували, що марсіани не заперечували?

— Що ж, ні, сер. Але вони і не підтримали цього.

— Я чогось не розумію?

Капітан ван Тромп прикусив губу.

— Сер, я навіть не знаю, як це пояснити. Спілкування з марсіанами чимось схоже на розмову з відлунням. Ви не отримуєте ніяких заперечень, але й жодних результатів — теж.

— Семантичні труднощі? Можливо, сьогодні вам слід було прийти у товаристві... як там його звать, вашого спеціаліста із семантики? Чи він чекає ззовні?

— Махмуд, сер. Доктор Махмуд не дуже добре почувається. Незначний нервовий зрив, сер.

Ван Тромп подумав, що це практично те саме, що й бути п'яним як чіп.

— Космічна радість¹?

— Схоже, саме так.

— Що ж, приведіть його, коли йому покращає. Припускаю, що цьому молодому хлопцеві, Сміту, знадобиться допомога перекладача.

— Можливо, — із сумнівом сказав ван Тромп.

У той момент «цей молодий хлопець Сміт» намагався просто вижити. Його тіло, нестерпно стиснуте, ослаблене дивним станом простору в цьому неймовірному місці, нарешті могло хоч трохи відпочити у м'якому гнізді, куди ці, інші, його поклали. Він припинив опиратися і перейшов на третій рівень дихання та серцебиття.

Одразу зрозумів, що майже вичерпав себе. Дихати було майже так само важко, як і вдома, а серце шалено билося,

¹ Космічна радість (*англ.* Space happy) — неофіційний термін, який використовують для позначення незвичайної поведінки, спричиненої довготривалими місяцями у космосі.

щоб розподілити кров, намагаючись впоратися із тиском простору, — і все це тоді, коли він задихався від отруйно густого та гарячого повітря. Він діяв не вагаючись.

Коли його серцебиття сповільнилося до двадцяти ударів на хвилину, а дихання стало майже непомітним, він встановив їх на цьому рівні. І прислухався до себе достатньо довго, щоб переконатися, що з необережності не відділиться від тіла, поки його увага прикута до чогось іншого. Коли він впевнився, що органи працюють належним чином, то використав крихітну частинку свого другого рівня обережності й вивів себе зі стану відпочинку. Це було необхідно для того, щоб осмислити всі ці нові події, пристосувати їх до себе — а потім плекати і шанувати їх. Бо в іншому разі вони його поглинуть.

З чого ж почати? З того моменту, коли він покинув дім, захоплений цими іншими, які, виявляється, з одного з них гнізда? Чи з того, як він прибув у цей простір, що так сильно тисне? Несподівано на нього накинута вогні та звуки цього прибуття, що й нині віддавали нестерпним болем. Ні, він ще не готовий прийняти та плекати цю думку... Назад!

Назад! До того моменту, коли він вперше побачив цих інших, які зараз виявились своїми. Назад, іще навіть до зцілення, коли він вперше грокнув, що він не такий, як його брати-пташенята... Назад, до самого гнізда.

Він не використовував земні символи для жодної зі своїх думок. Проста англійська, якою він щойно навчився говорити, була значно простішою від тієї, яку використовує індус, щоб порозумітися на базарі з турком. Сміт використовував англійську як словник кодів, з кропітким та неідеальним перекладом для кожного символу. Зараз його думки — чисті марсіанські абстракції з безконтрольної інопланетної культури віком у півмільйона років, яка подорожувала далі, ніж будь-коли подорожувало людство, не підлягали перекладу.

У сусідній кімнаті інтерн-лікар Тадей «Тед» грав у крибідж із Томом Мічемом, особистим санітаром Сміта. Тадей одним

оком поглядав на прилади — і, хоча його увага була прикута до карт, помічав кожний удар серця свого пацієнта. Коли пульсуючий вогник змінився із дев'яноста двох ударів за хвилину до менш ніж двадцяти, він відкинув карти убік, скочив на ноги та швидко побіг у кімнату Сміта, а Мічем — слідом за ним.

Пацієнт плавав в еластичній оболонці на гідравлічному ліжку. Здавалося, він помер. Тадей коротко кашлянув і процідив:

— Поклич лікаря Нельсона!

Мічем відповів:

— Таксер! — і додав: — Як щодо дифібрилятора, док? Він помирає.

— Поклич лікаря Нельсона!

Санітар вибіг з кімнати. Інтерн оглянув пацієнта так близько, як тільки міг, але не торкався його. Він продовжував огляд — проте коли у кімнату зайшов старший лікар, то невпевнено відійшов, наче людина, що довго перебувала у космосі і все ще не пристосувалась до земної сили тяжіння.

— То що, лікарю?

— Дихання, температура тіла та серцебиття впали раптово... Сер, десь дві хвилини тому.

— Що ви зробили для нього — чи з ним?

— Нічого, сер. Все згідно з вашими інструкціями...

— Добре.

Нельсон коротко оглянув Сміта, а потім вивчив показники на приладах за ліжком — близнюків тих, що були у кімнаті спостереження.

— Дайте мені знати, якщо щось зміниться.

Він збирався йти. Тадей здавався наляканим:

— Але, лікарю... Він помирає.

Нельсон сухо відповів:

— Продовжуйте, лікарю. Який ваш діагноз?

— Гм... Я б не хотів говорити про вашого пацієнта, сер.

— Дурниці. Я запитав про ваш діагноз.

Зміст

Передмова	9
<i>Частина 1. Його заплямоване походження.....</i>	13
<i>Частина 2. Його безглуздий спадок</i>	120
<i>Частина 3. Його незвичайне навчання</i>	381
<i>Частина 4. Його скандальна кар'єра.</i>	530
<i>Частина 5. Його щаслива доля</i>	619

Літературно-художнє видання

ГАЙНЛАЙН Роберт
Чужинець на чужій землі
Роман

Керівник проекту *З. О. Бакуменко*
Координатор проекту *Г. В. Сологуб*
Відповідальний за випуск *О. В. Стратілат*
Редактор *Б. М. Пінчевська*
Художній редактор *Т. О. Волошина*
Технічний редактор *І. О. Гнідая*
Коректор *М. Б. Рабінович*

Підписано до друку 10.08.2016. Формат 84x108/32.
Друк офсетний. Гарнітура «Newton». Ум. друк. арк. 37,8.
Наклад 10 000 пр. Зам. № .

Книжковий Клуб «Клуб Сімейного Дозвілля»
Св. № ДК65 від 26.05.2000
61140, Харків-140, просп. Гагаріна, 20а
E-mail: cop@bookclub.ua

Віддруковано з готових діапозитивів
у друкарні «Фактор-Друк»
61030, м. Харків, вул. Саратовська, 51.
Тел.: + 3 8 057 717 53 57

- Бахмут (Артемівський), вул. Незалежності, 69 (ТЦ «Азов-Плаза», 2-й поверх), (0627) 44-90-99
- Біла Церква, вул. Ярослав Мудрого, 5/13 (колишній універмаг «Дружба», 1-й поверх), (0456) 39-04-68
- Білгород-Дністровський, вул. Московська, 16-А (ТЦ «Рута-Плаза», 2-й поверх), (04849) 6-07-26
- Бердянськ, просп. Азовський, 35-А (ТЦ «DEL MAR», 1-й поверх), (06153) 3-48-40
- Бориспіль, вул. Київський шлях, 10-В (ринок «Зоряний», місце 103), (06153) 3-48-40
- Вінниця, вул. Папаніна, 1-А (ТЦ «Квартал», 2-й поверх), (0432) 50-88-06
- Вознесенськ, вул. Синякова, 5-А, (06134) 3-20-19
- Дніпродзержинськ, просп. Леніна, 57-А (ТЦ «Фуршет», 1-й поверх), (0569) 53-42-26
- Дніпропетровськ, просп. Дмитра Яворницького, 105 (ТЦ «Сільпо», 2-й поверх), (056) 770-00-55
- Дніпропетровськ, вул. Калинова, 9-А (ТЦ «Mirada», 1-й поверх), (056) 760-33-30
- Житомир, вул. Київська, 87 (ТЦ «Вопак», 2-й поверх), (0412) 41-24-85
- Запоріжжя, просп. Соборний, 58, (061) 787-63-86
- Запоріжжя, просп. Металургів, 2-Ж (ТЦ «Рекордний», 0-й поверх), (061) 236-86-54
- Івано-Франківськ, пл. Ринок, 1 (ТЦ «Галерея Н», 0-й поверх), (0342) 72-58-32
- Ізмаїл, вул. Пушкіна, 47 (ТЦ «Електрон», 2-й поверх), (04841) 6-22-12
- Іюм, пл. Джона Леніна, 7, (05743) 3-14-72
- Кам'янець-Подільський, вул. Данила Галицького, 11/3 (ТЦ «Максимум», 2-й поверх), (03849) 6-48-11
- Київ, вул. Велика Васильківська, 72 (ТЦ «Олімпійський», 3-й поверх), (044) 590-25-76
- Київ, вул. Райдужна, 15 (ТЦ «Фуршет», 0-й поверх), (044) 540-23-65
- Київ, вул. Маршала Малюновського, 12-А (ТЦ «Метрополіс», 3-й поверх), (044) 500-62-73
- Київ, вул. Лукашевича, 15-А (ТЦ «Європорт», 2-й поверх), (044) 461-94-82
- Київ, вул. Драгоманова, 29 (ТЦ «Центрум», 1-й поверх), (044) 502-18-96
- Київ, вул. Полуденка, 90/2 (ТЦ «Маяк», 3-й поверх), (044) 361-91-46
- Кіровоград, пров. Центральний, 3/П (ТЦ «Плаза», 1-й поверх), (0522) 35-20-55
- Ковель, бульв. Лесі Українки, 18 (ТЦ «Булвар», 2-й поверх), (03352) 5-21-40
- Копотів, вул. Конотопських дівизій, 24-А (ТЦ «Маяк», 2-й поверх), (05447) 6-36-77
- Краматорськ, вул. Палацова, 23 (ТЦ «Прогрес», 2-й поверх), (0626) 48-97-87
- Красноармійськ, вул. Свердлова, 148, (06239) 2-00-48
- Кременчук, вул. Соборна, 15/42 (ТЦ «Мер», 2-й поверх), (0536) 72-97-65
- Кривий Ріг, просп. Гагаріна, 4 (ТЦ «Плаза-2», 2-й поверх), (056) 409-81-09
- Кривий Ріг, вул. Ватутіна, 39-А, (056) 409-60-75
- Лисичанськ, просп. Перемоги, 117 (ТЦ «Лімон», 2-й поверх), (067) 570-61-62
- Лубни, пл. Ярмакова, 30-А (ТЦ АТБ), (05361) 7-17-10
- Луцьк, вул. Лесі Українки, 53 (ТЦ «Галерея Центр», цокольний поверх), (0332) 78-35-08
- Львів, вул. Братів Рогатинців, 15, (032) 235-50-12
- Львів, вул. Городоцька, 179 (ТЦ «Скриня», 2-й поверх), (032) 298-88-07
- Маріуполь, просп. Металургів, 64 (ТЦ «Єлизавета», 1-й поверх), (0629) 41-27-71
- Мелітополь, просп. Богдана Хмельницького, 24 (ТЦ «Пасаж», 2-й поверх), (0619) 44-83-49
- Миргород, вул. Гоголя, 147 (ТЦ «Мир», 1-й поверх), (05355) 5-06-08
- Мужачево, вул. Федорова, 6 (ТЦ ЦУМ)
- Ніжин, вул. Шевченко, 11-А (ТЦ «Гермес», 2-й поверх), (04631) 90-10-2
- Ніколаїв, вул. Вознесенська, 63/2, (0512) 47-58-43
- Нікополь, просп. Трубінків, 14 (ТЦ ЦУМ, 1-й поверх), (05662) 2-50-03
- Нова Каховка, вул. Паризької комуні, 13 (ТЦ «Центральний», колишній «Дитячий світ», 2-й поверх), (05549) 7-96-51
- Новоомошківськ, вул. Радянська, 34 (ТЦ «Сіті-Центр», 2-й поверх), (0569) 69-65-79
- Одеса, вул. Велика Арнаутська, 61, (048) 786-05-88
- Одеса, вул. Краснова, 17 (орієнтир — пл. Толбухіна), (048) 780-19-84
- Одеса, просп. Добровольського, 99, (048) 755-04-40
- Олександрія, просп. Леніна, 77 (ТЦ «Гранд-Плаза», 2-й поверх), (05235) 7-15-50
- Павлоград, вул. Центральна, 84-А, (057) 752-65-92
- Первомайськ, вул. Революції, 34, (05161) 7-53-99
- Полтава, вул. Жовтнева, 50, (0532) 60-60-40
- Прилуки, вул. Київська, 138 (ТЦ «Фуршет», 2-й поверх), (04637) 3-29-00
- Рівне, вул. Київська, 67-А (ТЦ «Арена», 2-й поверх), (0362) 64-26-37
- Селідове, вул. Карла Маркса, 10 (Будинок побуту, 2-й поверх), (06237) 7-40-34
- Слов'янськ, пл. Соборна, 3 (ТЦ «Фокстрот», 2-й поверх), (0626) 62-11-02
- Суми, вул. Соборна, 42, (0542) 77-17-12
- Тернопіль, вул. Перла, 3 (ТЦ «Novus», 2-й поверх), (0352) 43-12-76
- Ужгород, вул. Минайська, 16-Г (ТЦ «Копізей», 2-й поверх), (0312) 67-22-29
- Умань, вул. Шевченка, 23-А (ТЦ «Сіті»), (047) 444-000-6
- Фастов, вул. Івана Мазеги, 6 (ТЦ «Фуршет», 2-й поверх), (04565) 6-05-11
- Харків, просп. Маршала Жукова, 3-А, (057) 392-03-43
- Харків, просп. Гагаріна, 20-А (ТЦ «На Гагаріна», 2-й поверх), (057) 703-44-58
- Харків, вул. Академіка Павлова, 144-Б (ТЦ «Космос», 3-й поверх), (057) 720-12-29
- Харків, вул. Полтавський шлях, 144 (ТБЦ «Компас», 2-й поверх), (057) 720-10-33
- Херсон, просп. Ушакова, 35-А (ТЦ «Адмірал», 2-й поверх), (0552) 46-00-66
- Хмельницький, вул. Свободи, 73 (ТЦ «Фуршет», 3-й поверх), (0382) 72-66-51
- Черкаси, вул. О. Дашкевича, 26 (ТЦ «Сільпо», 3-й поверх), (0472) 54-04-47
- Чернівці, просп. Перемоги, 103, (0462) 65-32-31
- Чернівці, вул. Головна, 10, (0372) 58-72-44
- Шостка, вул. Карла Маркса, 24 (у відділенні Приватбанку), (05449) 7-37-46

Замовляйте книжки будь-яким зручним способом

- за телефонами довідкової служби (050) 113-93-93 (МТС); (093) 710-03-93 (life); (067) 332-93-93 (Київстар); (057) 783-88-88
- на сайті Клубу: www.bookclub.ua

Надсилається безоплатний каталог

**Запрошуємо авторів, перекладачів,
художників, редакторів до співпраці**

e-mail: publish@bookclub.ua

Для гуртових клієнтів

Харків

тел./факс +38(057)703-44-57
e-mail: trade@bookclub.ua
www.trade.bookclub.ua

Київ

тел./факс +38(067)575-27-55
e-mail: kyiv@bookclub.ua

Одеса

тел./факс +38(067)572-44-28
e-mail: odessa@bookclub.ua